

III Kongres 108 błogosławionych męczenników II wojny światowej, Krotoszyn-Kalisz, 27-28 kwietnia 2023 r.

W dniach 27-28 kwietnia 2023 r. w Krotoszynie i Kaliszu odbyła się 3. edycja „Kongresu 108 błogosławionych męczenników II wojny światowej”. Poprzednie kongresy zorganizowano w grudniu 2019 r. w Gdańsku i w grudniu 2022 r. we Fromborku. Celem kolejnych wydarzeń jest rozpowszechnianie duchowości 108 polskich męczenników zamordowanych podczas II wojny światowej, którzy zostali beatyfikowani 13 czerwca 1999 r. w Warszawie przez papieża Jana Pawła II podczas jego 7. podróży apostolskiej do Polski. Ponadto kongres ma służyć promocji działań na rzecz utrwalania pamięci narodowej i propagowania życia i działalności męczenników zwłaszcza wśród młodego pokolenia. Organizatorem następnych edycji było Pomorskie Stowarzyszenie Wspólna Europa, które opiera swoją działalność na założeniach Katolickiej Nauki Społecznej.

Obóz koncentracyjny w Dachau powstał 21 marca 1933 r. na polecenie Heinricha Himmlera, ówczesnego szefa Schutzstaffel (SS) – paramilitarnej organizacji podległej Narodowosocjalistycznej Niemieckiej Partii Robotników. W czasie II wojny światowej przez obóz przeszło łącznie ponad 200 tys. osób, a ponad 41 tys. z nich zmarło. Na więźniach przeprowadzono pseudomedyczne eksperymenty. Szczególną grupę poddawaną masowej zagładzie w ramach zapoczątkowanej w 1939 r. Operacji Tannenberg, mającej na celu eksterminację polskich przywódców i inteligencji, stanowiło duchowieństwo. Od końca 1940 r. Dachau stało się głównym centrum eksterminacji duchownych wszystkich wyznań z całej Europy, w tym także polskich księży katolickich, którzy stanowili grupę najliczniejszą i poddawaną najokrutniejszym represjom. W obozie przebywało łącznie 1780 kapłanów, zakonników i kleryków z całej Polski, a ocalało tylko 800 z nich.

Dwudniowe obrady kongresu zainaugurowano w Krotoszynie, w pobliżu miejsca urodzenia biskupa Michała Kozala. W Dachau przebywał on od 25 kwietnia 1941 r. Po zachorowaniu na tyfus, 26 stycznia 1943 r., w wyniku wycieńczenia i z głodu, został zamordowany zastrzykiem z fenolu. Był najmłodszym biskupem II Rzeczypospolitej. To właśnie jemu została poświęcona jedna z dwóch głównych debat kongresu. Dyskusję moderował br. Zdzisław Duma OFM Cap, a uczestniczyli w niej również bp dr Damian Bryl, Zuzanna Czachorek, Michał Czermiński i Paweł Kwaśniak.

Ponadto odbyło się łącznie 14 paneli tematycznych poświęconych poszczególnym męczennikom. Każdy z nich był prowadzony przez moderatora, którego zadaniem było na wstępie przypomnienie sylwetki omawianych postaci i prowadzenie konwersacji bazującej na życiu i działalności błogosławionych. Szczególny nacisk położono na fragmenty ich wypowiedzi odzna-

czające się ponadczasowością. Debaty dotyczyły nie tylko przeszłości, o czym świadczył udział w kongresie zaledwie 3 historyków, ale przede wszystkim polegały na odniesieniu przykładów życia męczenników do aktualnej sytuacji i wskazaniu inspiracji do działań na przyszłość. Dyskusje oscylowały zatem wokół aktualnych zagadnień i wyzwań współczesności w kontekście heroicznych postaw przywoływanych bohaterów przeszłości. Łącznie w wydarzeniu uczestniczyło ponad 70 prelegentów i moderatorów reprezentujących różne środowiska i zapatrywania. W pierwszym dniu wymiana myśli dotyczyła życia i działalności: Franciszka Stryjasa (1882–1944) (moderator debaty: Mateusz Kosiński, uczestnicy: ks. Sebastian Kąkol, s. Bożena Anna Flak CSFN i Piotr Szwędrowski), o. Anastazego Jakuba Pankiewicza OFM (1882–1942) (moderator debaty: dr Jan Hlebowicz, uczestnicy: ks. Andrzej Klimek, Piotr Mikołajczyk i Mikołaj Topicha-Dolny), ks. Henryka Hlebowicza (1904–1941) (moderator debaty: Dawid Helsner, uczestnicy: Andrzej Ochał, Ziemowit Przebitkowski i Maciej Sikorski), ks. Mariana Konopińskiego (1907–1943) (moderator debaty: Paulina Szmaglińska, uczestnicy: br. Zdzisław Duma OFM Cap, Aleksandra Pilch i Marian Rybicki), ks. Wincentego Matuszewskiego (1869–1940) i ks. Józefa Kurzawy (1910–1940) (moderator debaty: Damian Szmagliński, uczestnicy: ks. dr Paweł Hoppe, Maja Kozłowska, Antoni Matuszewski i Jakub Stasiak) oraz ks. Władysława Mączkowskiego (1911–1942) (moderator debaty: ks. dr Sławomir Kęszka, uczestnicy: Michał Ulewiński, Piotr Walczak i Maria Wawrzyniak).

Kaliska część kongresu została zorganizowana przy współpracy i w gmachu partnera strategicznego wydarzenia – Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego (od 1 października 2023 r. – Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego). Główna debata tego dnia została poświęcona prymasowi Polski kard. Stefanowi Wyszyńskiemu i słowom: „Owoce waszego cierpienia przyjdą, bądźcie cierpliwi”. W nawiązaniu do nich dr hab. n. med. Andrzej Wojtyła, prof. AK ukazał problematykę cierpienia z medycznego punktu widzenia. Wskazał jednocześnie współczesną potrzebę nie tylko uśmierzenia bólu, ale również troski o sferę psychiczną i duchową pacjentów. Panel moderował Damian Szmagliński. Ponadto udział w nim wzięli: ks. dr hab. Michał Kieling, prof. UAM, Milena Dąbrowska i Wiesław Włodek. Kolejnych osiem dyskusji koncentrowało się na życiu, działalności i myślach następujących męczenników: ks. Józefa Stanka SAC (1916–1944) (moderator debaty: Adrian Stankowski, uczestnicy: ks. dr Przemysław Krakowczyk SAC, Janusz Paczkowski, dr n. med. Justyna Stępkowska i Jarosław Wróblewski), ks. Jana Nepomucena Chrzana (1885–1942) (moderator debaty: Tadeusz Płużański, uczestnicy: Rafał Matysiak, Janusz Sibiński, Krzysztof Sietczyński i Tadeusz Edmund Skarżyński), Stanisława Kostki Starowieyskiego h. Biberstein (1895–1941) (moderator debaty: ks. Mateusz Puchała, uczestnicy: ks. dr Marian Bronikowski, Michał

Drozdek, Maciej Krzyżanowski i Robert Lis), br. Fidelisa Chojnackiego OFM Cap. (1906–1942) i o. Krystiana Gondka OFM (1909–1942) (moderator debaty: br. Zdzisław Duma OFM Cap, uczestnicy: dr hab. Hieronim Chojnacki, prof. UG, Małgorzata Dąbrowska, Artur Wolski i prof. dr hab. n. med. Edward Aleksander Wylęgała), ks. Narcyza Putza (1877–1942) (moderator debaty: Mateusz Kosiński, uczestnicy: ks. dr Jarosław Wąsowicz SDB, prof. dr hab. Zbigniew Makarewicz i dr Jan Mosiński), ks. Aleksego Sobaszka (1895–1942) (moderator debaty: Paulina Szmaglińska, uczestnicy: Maciej Antczak, Piotr Marek Kaleta, Jerzy Pawlikowski i Małgorzata Wyrwińska-Cieślak), o. Alojzego Ligudy SVD (1898–1942) (moderator debaty: Krzysztof Ziemiec, uczestnicy: ks. dr. Wojciech Kućko, prof. dr hab. Waldemar Łazuga, Dariusz Regucki i Jacek Wrona) oraz ks. Ludwika Gietyngiera (1904–1941) (moderator debaty: ks. dr Jarosław Grabowski, uczestnicy: Stefan Marian Ferenc, dr Igor Gielniak, ks. dr Michał Widera i Wiktoria Zielińska).

Kongres zainauguował ogólnopolskie obchody Dni Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego, które odbyły się 29 kwietnia 2023 r. w Kaliszu. Towarzystwo mu wiele wydarzeń o charakterze historycznym, kulturalnym i religijnym, m.in. wystawa o księżach-męczennikach II wojny światowej i poświęcenie tablicy kapelanów zamordowanych w Katyniu. Wydarzenie zostało objęte patronatem medialnym aż 20 gazet i telewizji, w tym o zasięgu ogólnopolskim. Niektóre wypowiedzi doczekały się rozbudowanych komentarzy i analiz¹. Kolejna edycja kongresu została zaplanowana na 16–17 listopada 2023 r. w Płocku.

ks. dr Michał Widera
(Uniwersytet Opolski;
Wieluńskie Towarzystwo Naukowe)
ORCID iD: 0000-0002-7849-8887

¹ M. Antczak, *Męczennicy jako... inspiracja? O cierpieniu, zwyczajności i sensie*, „Latarnik Kaliski” z 23 kwietnia 2023 r., <https://latarnikkaliski.pl/meczennicyjako-inspiracja-o-cierpieniu-zwyczajnosci-i-sensie/> (dostęp: 9 lipca 2023 r.); B. Hypki, *Akademia Kaliska zaprosiła na kongres błogosławionych męczenników II wojny światowej*, <https://kalisz.naszemiasto.pl/akademia-kaliska-zaprosila-na-kongres-blogoslawionych/ar/c1-9312069> (dostęp: 9 lipca 2023 r.); A. Wencwel-Plata, *Kongres 108. błogosławionych*, „Opiekun” z 22 maja 2023 r., <https://www.opiekun.kalisz.pl/kongres-108-blogoslawionych/> (dostęp: 9 lipca 2023 r.).